

Párbeszéd és demokrácia

Árendás György

Összhang

Beszéljünk égető gondokról.
— Ennek a szövetkezetnek nincsenek égető gondjai.
— Tudom, soha nem volt mérlegványa.

— De tegyük hozzá, hogy a szegedi Felszabadulás Tsz négy mérlegványa szövetkezettel egyesült, összesen 20 millió forintot veszteséget örökölt tőlük, és csak hárommilliót adott hozzá az állam.

— Miért lehettek azok veszteségesek? A dolgozók miatt? A természeti adottságok miatt?

— Ugyanazok a dolgozók átjöttek a mi szövetkezetünkbe, és jól dolgoztak. Föltehető, hogy amott se velük volt a baj. A természeti adottságok — talaj, víz, napfény, hideg, meleg — azóta se nagyon változtak.

— Tehát?
— A vezetés nem találta meg úgy az összhangot a tagsággal, ahogy a szövetkezeti demokrácia megkövetelné, vagy az egyszerű közgazdasági számítások előírják.

— Emlékszem rá, sok évvel ezelőtt ott voltam a szövetkezeti elnökök egyik tanácskozásán. Színeiben háborgott valaki, hogy már a Ludas is az elnökökön feni a nyelvért. Nincs hát, hogy valamelyik újságban ne piszkálnák az elnököket.

— Nem emlékszem rá, de ha megalapozott, el kell viselni. Ebben a szakmában is hibázhat valaki. Esetleg később másképpen csinálja. Különböző határozatok születtek, változtak a közgazdasági viszonyok...

— Akkor éppen arról volt szó, hogy valahol elkártyázta az elnök a szövetkezet vagyonát.

— Lehetett az országban akkor kétezzer téesz. Tíz-tizenötlet elszáadt a kocsi, nem ismerte az erkölcsi normákat, vagy ha ismerte is, nem tartotta be. Az egész szövetkezeti mozgalomnak szerencséje, hogy ezek voltak kevesebben, és tőlük is megszabadulhatott.

— Ma is vannak ráfizetéses szövetkezetek.

— Jóval kevesebb.
— Öröm, hogy fogynak, de gond, hogy vannak még. Mégis: hol a hiba?

— Ahol a belvív elviszi a termést, vagy más katasztrófa üt be, természetesen nem hibáztatunk senkit. Körülbelül a felénél azonban most is vezetési problémák lehetnek. Az összhang, a szövetkezeti demokrácia hiánya.

— Ön mióta elnök?
— Huszonhat éves voltam, amikor megválasztottak, és ennek majdnem huszonhét éve.

— Stábil, erős a gazdaság, ha nem félnénk a szótól, azt is mondhatnánk, a maga módján gazdag.

— Sokat fejlődött.
— Biztosan emlékszik rá: mennyi volt a búza átlagtermése 1952-ben?

— Nálunk 14 mázsa, hektárra átszámítva.

— Most?
— Ötven mázsa és ötven kiló. Nincs olyan növényünk, amelyik ne adna most sokkal többet, mint akkor. Amikor fűszerpaprikából elértük az ötven mázsát, kiemelkedő rekordtermésről beszéltek. Tavaly 140 mázsát szedtünk.

— Cecei paprika?
— Akkor 50—60 mázsa lehetett, most sokkal több.

— Mennyi volt akkor az ára?
— A piacon kettő-kettőhús.

— Ét most?
— Igen hullámzik, tízenyolc is volt az idén.

— Ez az égető kérdés: Megduplázták, megháromszorozták a termésátlagok, az árak viszont nem csökkentek, hanem sokszorosára emelkedtek.

— Nagy ellentmondás, de meg lehet magyarázni.

— Számoljunk. A tízenyolc forintból mennyi marad a szövetkezetnek?

— Ne tízenyolcat számoljunk, hanem ötöt. Mi ennyit kapunk a paprikáért.

— Hogyan megy föl tízenyolcra?

— Mondjuk úgy, hogy útközben ráakódik.

— Jó, vegyük az öt forintot.

— Termelési — úgynevezett szűkített — önköltsége háromkilencven. Marad a szövetkezetnek egy forint és tíz fillér, de ebből mennek még bizonyos általános költségek és adók is.

— Mennyi maradt akkor, amikor csak kettőhúszért kelt el a piacon a paprika?

— Akkor a fele megmaradt. Akkor is egy forint és tíz fillér.

— Tehát drágán termelünk. Nagy ára van a megduplázott terméseredményeknek.

— Egy mázsa búzát kétszázhat forintért termelünk, mert jó volt a termésünk. Ipari eredetű anyagra — műtrágyára, növényvédőszerre, alkatrészeire, üzemanyagra jóval több mint fele, 132 forint 46 fillér megy el. Ezeket a költségeket mi nem tudjuk leszorítani, ezek nélkül mozdulni sem tudunk. A termelési költségek emelkedése tőlünk független. A többi termés legföljebb arra jó, hogy a megnövekedett kiadásokat fizetni tudjuk.

— Korszerű sertéstelpe is van a téesznek. Ott mennyi a haszon?

— Öt százalék.

— A háztájiban több. Miért nem a háztájiban hízaljuk a jószágot, ha ott olcsóbb?

— Nem lenne sokkal olcsóbb, mert ott is fölmerül a korszerűsítés igénye, de más szempontok is vannak. Hízalnak az idősök, de csak addig, amíg bírják. Hízalnak a fiatalok, amíg házat, bútort vagy kocsit nem vesznek, aztán leállnak. Nem is lehet azt a hajtást sokáig bírni. Ez a biztos, a nagyüzem.

— És ez a drága.

— Nem jól érti. Azért is drága, mert korszerű munkakörülményeket teremtünk benne. Könnyebb a munkája, aki itt dolgozik, és tisztább. Hasonlítsa ezt össze a háztájival? Olyan körülmények között ide egyetlen embert se kapnánk. Embertelenül elmaradt volt a mezőgazdaság. A korszerűsítés sokkal több termést, és sokkal jobb embert kö-

rülményeket hozott. Ezt sem adják ingyen.

— Azt mondják, jó a Felszabadulásnak. Fizetett az olaj, megelőzhető magát.

— Számolhatunk most is? Körülbelül kétezer hektárunkon dolgozik, közte olyan területen, amelyik 50—100 éve is kertészet volt. Kaptunk 82 millió forintot. Ennyi pénzt a föld akkor is termelt volna, ha nincs olajpar. Építetünk rajta sertéstelepet. Csak-hogy akkor a sertéstelepekre egyébként is kaphattunk volna 70 százalékos állami támogatást, mint akárki más. Úgy is fölfoghatjuk, hogy a sertéstelep árának a 30 százalékát kaptuk csak, és cserébe olyan területet kaptunk, amelyet nagyüzemileg nem tudunk művelni. Ha egy lánctalpas nem tud menni, négytel húzattják a gépet. Négyeszeres költség. A földtörvény kötelez, parlagon föld nem maradhat.

— Itt is panasz, ott is panasz, pedig ez a téesz jól fizet.

— Kitűnő kapcsolataink vannak kezdetől fogva a kutatókkal. Tőlük tanultam meg azt is annakidején, hogyan kell tervet készíteni. Ők győztek meg a készpénzfizetés előnyeiről. Mi fizetünk először biztos pénzt minden hónapban.

— Most mennyit?
— Tízórás munkanapra 160 forintot.

— Jó munkáért szép pénz. Többször is említette az elnöki székéből a szövetkezeti demokráciát, mint nélkülözhetetlen, megkerülhetetlen, és elteríthetetlen valamit. Ahoj ennyit fizetnek, ott a pénz beszél. Mire jó itt a demokrácia?

— Most adta föl a legkönnyebb kérdést. Ha nem lenne szövetkezeti demokrácia, soha nem tudnánk ennyit fizetni.

HORVÁTH DEZSŐ

Fridon Havasi

Hová is kódorogsz

Sápadó szél öleli a fákat,
Halványulnak rőfös nappalok...
Hová, háová is kódorogsz, te nyár?
Várok még egy pillanatot...

Levelekkel viselős a szél is,
messze-távol míg elkanyarog,
Bánatában nyöszörög az ajtó,
meglendülve, sírdogál s vacog.

(Géczi János fordítása)

Ivan Dracs

Tejjel kevert vér

Tejjel kevert vér, feketén bugyanó,
Pokoli éjszakán érkezett tavasz;
Arcodon túlvilági árnyék
Gyémántá égett könnyek.

Perzselő hó. Kiegyett pusztaság,
Halált lehellő sivatag,
Fekete szikla, melyről
Örömmel vetjük le magunkat.

Hát el ne eressz hisz az ajkad
Pokol és pestis tüze.
Enyhítsd azt síromra hulló
Koszorúk hűvösével.

Csillagot neked, tűzokádót
Bár az sem halványíthat téged.
Lobbantsd fel a földet, tűzajkú;
Szerelmem,
fekete angyal.

Mikola Vinhranovszkij

Jó lovam...

Jó lovam, az eső és ez a bánat,
Az arcomra száradt könnyek? ...
Hogy elhagytam rég anyámat,
Csak meghalnom lesz majd könnyebb!

Terhes sorsom tündéri csatákkal,
Megvédem jogos jussomat!
Fogadkozom gyermekim imákkal,
Mormolok ősi szavakat.

Már gúzsba kötötték a holdat.
Az erdőből fölgomolygó árnyak.
De mert minden törvényt föloldhat,
Éjfél előtt felragyog a nap.

Éneklek hát áradó hatalmát,
Hisz március van, tavaszidő!
Csak hirdetem — velünk a szabadság,
Velünk kezdődik Ő.

(S. Benedek András fordítása)

Irásban maradt reánk annak a hitvány parasztnak a csodálatos története, aki egy hajdani péntek reggelen itthagytá örökre ezt az árnyékvilágot.

Halála pillanatában nem jelentkezett sem angyal, sem ördög, se senki, hogy bármit is kérjenek tőle, vagy parancsokat osztogassanak neki, mert egy nyomorult paraszt lelkeért nem szállnak le az égből, és nem másznak fel a pokloból.

A paraszt szegény lelke pörhüvelytelen állapotában először azt sem tudta, háová legyen. De csakhamar feltalálta magát, és igényt szavalt az égnek. Hát látja ám, hogy Szent Mihály aranygal éppen egy másik lelket vizsgál, és nem mászik fel a pokloból.

Kapja magát és a nyomába szegődik, s oly ügyesen bújócskázik a felhőkkel, hogy észrevétlenül eljutott a menyország kapujáig.

Szent Péter, a kapu őre, minden további nélkül beengedi az arkangyalt pártfogoltjával a menyországba, de őt, az egyedül érkezőt megállítja, és dühösen ráripakodik, hogy hogyan került oda, és hozzáteszi még:

— Ide csak az arra méltók kerülhetnek be, és Szent Alánra esküszöm, hitvány parasztnak helye itten nincsen.

— Nagyságos Péter Úr — válaszolt a lélek —, hitványabb paraszt nálad itten nincsen, és a jó Isten nagyon rosszul tette, hogy apostolának fogadott. Te háromszor tagadtad meg a mi Urunkat. Nem érdemled meg a Paradicsomot, az áruelőknél van a helyed. De én, aki derék, hűséges ember vagyok, nekem jogom van itt maradni.

Hogyan jutott be a paraszt lelke a paradicsomba?

(XIII. századi francia népmese)

Szent Pétert a válasz annyira megzavarta, hogy sűrűn távozott. De alig tesz három lépést, találkozik Szent Tamással, és elmeséli neki kellemetlen kalandját.

— Majd beszéljek én — mondja Szent Tamás — annak a pimasz léleknek a fejével, és fogadom, tüstént elkotródik. És a lelket megkeresi.

— Te szemtelen paraszt — így szól hozzá —, ez az óriási kastély egyesügedül a miénk, a mártíroké és a gyóntatóké. Nevezd meg, ha tudod, azt a helyet, ahol Istennek is tetsző, szép cselekedeteket hajtottál végre, és amelyek alapján te állítod, hogy jogod van itt maradni a hűséges szolgálok lakában?

— Tamás, Tamás, csak lassabban a testtel; úgy beszélj, mint egy hamis törvénytudós. Nem Te voltál-e, aki nem hittél az apostoloknak, és erősködtél, hogy csak akkor hiszel Jézus feltámadásában, ha ujjaidal érintheted az ő szent sebeit. Azon a napon Te úgy viselkedtél, mint egy hitetlen és istentagadó.

Szent Tamásnak egyszerűen elment a kedve a további vitától, megkereste Szent Pált, s elmondta neki a paraszttal történt kellemetlen esetét.

— Uram Isten! — szólott Szent Pál —, majd meglátom én, mit merészel nekem válaszolni annak a parasztnak a lelke.

Ez utóbbinak eszébe sem jutott, hogy elrejtőzködjék, ellenkezőleg, le-s felsétifikált nagy gangosan a Paradicsom főutcáján, mintha ő lett volna a főbíró.

— Te lélek — szólott rá Szent Pál —, ki hozott téged ide? Mi-féle érdemek alapján nyitattad meg a Paradicsom kapuit? Vidd az irhád, míg nem késő, átkozott paraszttja.

— Mit hallok? Pál úr, te kópász! Te vagy — nemde — ki katoná korodban minden zsarnok legkegyetlenebbike voltál? Szent István a megmondhatója, kit halálra köveztetted. És van-e száma áldozataidnak, kik valahányan derék, ártatlan emberek voltak? Azt hiszed, hogy nem ismerlek? Szent Pál azt sem tudta, háová legyen, annyira megzavartotta a leleplező szavakra, és el-megy megkeresni Szent Tamást, aki éppen tanácskozott Szent Péterrel, és elmondja nekik, miként némitotta el a pimasz paraszttja.

— Egyébként — tette hozzá — ami engem illet, semmi kifogásom az ellen, hogy a paraszt itt maradjon; alaposan kiérdemelte a Paradicsomot.

S mind a hárman elmennek a Jóistenhez, hogy beszámoljanak neki a különös esetről. Szent Péter elmeséli, hogy a hitvány paraszttja miként szegényítette meg.

— Valahányonkat elhallgattattott, nem tudtuk véle semmire sem menni, és jómagam annyira fel vagyok bolygatva, hogy képtelen lennék róla tovább beszélni.

A Jóisten elcsodálkozva hallgatta a furcsa történetet, és emígyen nyilatkozott.

— Majd beszéljek azzal a lélekkel.

Magához szólítja, és megkérdezi tőle, miként jutott be engedély nélkül a Paradicsomba, hogyan merészelt megbántani az apostolokat, és mi címen szándékozik mindennek ellenére itt maradni.

— Fölséges Atyaúristenem — szólott a lélek —, nekem több jogom van itt maradni, mint nekik, mert én Téged soha nem tagadtalak meg, mindig elismertelek Urannak, és én soha senkit nem veszejtettem el. Megosztottam utolsó falat kenyereimet a szegényekkel, háztüzemnél melegedhetek, betegségeimben ápoltam, templomba vittem, ruháztam őket. Minden nagyünnep táján meggyóntam, megáldoztam. Azt prédikálják, hogy Isten megbocsát azoknak, akik így éltek. Ide minden különösebb akadály nélkül érkeztem, s ha már itt vagyok, miért mennék el? Nem Te mondtad-e, hogy aki egyszer ide bejutott, itt marad örökre?

— Paraszt, — szólott Isten —, te olyan jól védted a Paradicsomhoz való jogodat, hogy érveiddel pörödöt megnyerted. Itt maradsz!

— A jog, — mondta a paraszt, — végül is diadalmasodik. Többet ésszel, mint erővel!

(Fordította Madácsy László)